

М.А. Швайка
*академік АЕН України,
м. Київ*

ШЛЯХИ УДОСКОНАЛЕННЯ БАНКІВСЬКОЇ СИСТЕМИ УКРАЇНИ

У сьогоднішніх важких кризових умовах мільйони українців скеровують свій гнів в бік бандитської, злочинної, пристосованої до потреб олігархів, «тіньовиків» і мафії банківської системи, через неефективне функціонування якої вони зубожіють, втрачають свої заощадження, позбуваються роботи, а заодно і засобів до існування. Люди втратили впевненість у завтрашньому дні.

Замість того, щоб підвищувати ефективність функціонування банківської системи, поліпшувати обслуговування підприємств, запровадити ринкові механізми створення грошей банківські мафіозі зробили банки знаряддям пограбування народу і легким способом свого збагачення.

Через це наступив параліч банківської системи, який негативно позначається на роботі підприємств. Від реалізації продукції вони не отримують потрібних їм коштів для відновлення процесу виробництва, підприємства втрачають оборотні кошти, а замінити їх кредитом немає можливості. Повертаються до забутого бартеру.

Тепер практично розвалюється грошово-кредитна і банківська система. Вкладники вільних грошей бояться вкладати гроші в банки оскільки не мають гарантій на їх повернення, виробництва не розвиваються, бо підприємства позбавлені кредитних ресурсів і в цих умовах не можуть звести кінці з кінцями.

Криза банківської системи в Україні спровокована не стільки зовнішніми факторами, як внутрішніми. За офіційними даними на 1 жовтня 2009 року загальні збитки комерційних банків із початку року становлять 20,9 млрд. грн. Майже кожен український банк у період кризи так чи інакше зіткнувся із проблемою недостатньої ліквідності і труднощами повернення вкладів населенню. Обсяг проблемних кредитів у портфелі фіну станов ще влітку перевищив 30%, а зовнішні зобов'язання банківського сектору країни \$ 35 млрд. Економічна криза вказала на вразливість української банківської системи, яка виявилася неспроможною повноцінно функціонувати без підтримки держави і водночас підтвердила, що влада нездатна належним чином контролювати фінансові потоки в країні. 3 жовтня 2008 року Нацбанк запровадив тимчасові адміністрації у 25 фінустанов — це майже 14 % загальної кількості банків. Протягом вересня — грудня 2008р., коли розпочався масовий відплив депозитів із фінансової системи, НБУ надав комерційним банкам рефінансування на загальну суму понад 111 млрд. грн.. Однак, левову частку цих коштів було спрямовано не на підтримку економіки, а на валютні спекуляції та кредитування підприємств, пов'язаних із власниками банків. Восени настав час повернення кредитів рефінансування (торік регулятор надав банкам гроші під 15–17 % річних), проте як стверджують джерела у Нацбанку більшість фінустанов не мають змоги розрахуватися вчасно. На чотири тижні було пролонговано позики, надані Надра банку, Родовід банку, Укргазбанку, банкам «Фінанси і Кредит» і «Київ».

У липні 2009 р. уряд націоналізував три фінустанови: Родовід банк, банк «Київ» та Укргазбанк - було влито 9,5 млрд. грн. бюджетних коштів. Згодом уряд ухвалив рішення про декапіталізацію на 5,6 млрд. грн. Родовід банку у зв'язку з переданням йому зобов'язань збанкрутілого Укрпромбанку.

У стані ліквідності нині перебувають 12 комерційних банків.

Проблемні банки здебільшого є кишеньковими установами, створеними для обслуговування приватних бізнесів.

Для банківської системи України характерна неадекватність інфраструктури кредитного ринку, де крім банків повинні бути комерційні реєстри, рейтингові агентства, кредитне бюро, реєстр судових рішень та інше. Не функціонують спеціалізовані організації, які могли б надавати на кредитному ринку консультативну, інформаційну та іншу допомогу, як кредиторам так і одержувачам кредитів.

Сформувалася задубіла і закостеніла в консерватизмі лихварська банківська система, яка не націлена на обслуговування підприємств і забезпечення високоефективного господарювання, ні на інвестиції, ні на запровадження нових технологій і створення сучасних підприємств, ні на прискорення і здешевлення платежів і розрахунків, а на паразитування на підприємствах і висмокування з економіки України всіх життєвих соків.

Грошово-кредитна і банківська система пристосована не до обслуговування енергійних, активних ділових, підприємливих працівників, людей малого і середнього бізнесу, фермерів, а мафіозі, олігархів і тінювників. Через це виробничий потенціал використовується нера-

ціонально, заводи і фабрики закриваються, багатства України розкрадаються, найурожайніші у світі землі пустують, а народ злидарює.

Через нездатність Нацбанку навести лад у фінансах величезні кредитні ресурси використовуються нерационально, загаяються в долари, переводяться за кордон, ховаються населенням в матрацах, пролежують там роками в бездіяльному стані і знецінюються, у той час як через брак кредитних ресурсів не здійснюються інвестиції, не розвивається виробництво, не реалізуються соціальні програми.

Нацбанк не створив сприятливих умов для розвитку чесного бізнесу і підприємництва, не скерував кредитних ресурсів на його обслуговування, через що 8 мільйонів найактивніших, висококваліфікованих працівників не знайшли застосування своїм силам у промисловості і сільському господарстві і змушені були емігрувати в інші країни і збагачувати їх.

Нацбанк виявився нездатним організувати роботу зі створення банків, які стали б надійними партнерами підприємств, обслуговували б виробництво, перекладали б на свої плечі важливі функції щодо забезпечення підприємств кредитними ресурсами, організовували б швидкодіючу систему платежів і розрахунків, перетворювали б боргові вимоги і зобов'язання в гроші, взаємопогашували б їх, налагодили б продаж боргів (факторинг), мобілізували б усі наявні вільні кредитні ресурси, перетворювали б їх у капітал і скеровували в інвестиції.

В Україні відсутні інвестиційні банки, які мобілізували б величезні у кредитні ресурси, які перебувають у бездіяльному стані і скеровували б в інвестиції. Менше 6% кредитних ресурсів використовуються для інвестицій. Усі комерційні банки є однотипними лихварськими шарагами з висмокування з економіки грошей за допомогою обслуговування не виробничих, а торгово-посередницьких операцій.

НБУ не спромігся організувати ефективного механізму створення грошей, запуску їх в обіг і погашення.

З метою штучного підтримання цінності долара на українському ринку Нацбанк спотворив увесь емісійний процес. Замість того, щоб здійснювати емісію грошей у відповідності з потребами обігу, тобто під закладені в Нацбанку комерційними банками векселі, Нацбанк запускає гривню в обіг шляхом закупівлі доларів на міжбанківському валютному ринку, чим створює підвищений попит на долари.

При золотогрошовій системі проблеми запуску грошей в обіг не існує, тому що гроші ототожнюються з матеріальною плоттю золота. Цього нема при кредитній грошовій системі

Видрукувана банкнота відразу не стає грішми, її треба освятити, вдихнути в неї суспільне відношення. Цим Богом освяти є обмін, який створює гроші. Це намагається також робити чорт, від імені якого з'являються непотрібні, зайві, не освячені обміном гроші. Саме таким способом тепер запускаються в обіг не забезпечені Нацбанком гривни для покриття величезного бюджетного дефіциту.

Нацбанк не забезпечує збалансованості фінансових ресурсів країни у результаті чого, з одного боку, відчувається величезний брак кредитних ресурсів, через що

не здійснюються інвестиції, до кредитних ресурсів не мають доступу підприємства, несвоєчасно проводяться платежі і розрахунки, а з другого - у матрацах і панчохах у бездіяльному стані перебувають десятки мільярдів доларів, євро і гривень.

Ніякого виправдання не має стягнення з підприємств банками величезних грабіжницьких здринницьких відсотків, які пожирають не лише їх прибутки, а й часто значну частину коштів, призначених для простого відтворення. Грабіжницькі банківські відсотки, які в 5 разів є вищими, ніж у цивілізованих країнах, обезкровлюють економіку і віддаляють банки від виробництва.

Банківська система виявилась нездатною організувати швидкодієву й ефективну систему платежів і розрахунків, через що в країні протягом 18 років бушує руйнівна платіжна криза. Кредиторська і дебіторська заборгованість по всіх суб'єктах господарювання неустанно зростає.

Найбільшою прогалиною в діяльності НБУ є те, що він не організував системи рефінансування і штучно створив кредитний голод.

Частка кредитних ресурсів центрального банку в кредитних портфелях банків з року в рік зменшується. У 1997 р. вона становила 11,3%; 1998 р. — 5,7%; 1999 р. — 4,2%; 2000 р. — 2,3%; 2001 р. — 2%; 2002 р. — 1,8%. Причому частка короткотривалих кредитів (на один день) становить 85–90% від загального обсягу рефінансування. Останнім часом нормальне рефінансування Нацбанком комерційних банків майже зовсім не відбувалося і здійснювалося в спотвореному вигляді (на порятунок збанкрутілих банків).

Наскільки важливими є питання регулювання інвестицій Центральним банком говорить відомий фахівець у сфері грошей В. Ханкель, який зазначає, що діяльність Центрального банку вимірюється не тим, як точно Центральний банк дотримується рівняння кількісної теорії грошей і контролює зростання грошових агрегатів М1, М2, М3, а чи вдалося йому створити діючий ринок капіталів і перетворити заощадження в інвестиції.

В Україні відсутні будь-які контролюючі і регулюючі органи за діяльністю банків, і, в першу чергу, за Нацбанком. Тому тут немає ладу, який заважають навести банківські мафіозі, що є повністю безконтрольними, чинять свавілля, зловживають владою і руйнують Україну.

Законом про НБУ встановлювалося, що наглядові функції повинні виконувати Рада НБУ, і передбачалося, що до її складу входитимуть незалежні експерти. Натомість парламент під впливом банківського лоббі долучає до складу Ради здебільшого банкірів. Ідею створити незалежний орган контролю провалено... Без цього в режимі реального часу зупинити тих, хто виводить активи з країни неможливо. Схеми штучного знекровлення фінустанов активно працюють далі.

У той час як по світу крокують електронні гроші, розрахункові операції здійснюються безготівково, в Україні половина розрахунків здійснюються готівкою, гроші перевозяться в торбах і на це суспільство тратить величезні кошти. Для приховання операцій від податківців у тіншовому обороті використовується готівка, зарплата виплачується в конвертах, не відображається на рахунках підприємств у банках і не оподатковується.

Важким злочином перед українським народом є здійснена Нацбанком в інтересах тіншовиків, мафіозі і казнокрадів без відповідного дозволу органів влади широкомасштабна доларизація країни, у результаті якої Україна, подарувала США понад 100 млрд. доларів емісійного доходу. На друкування 100 доларової купюри США тратять 3 центи, а у нас вони купують за цю купюру товарів на 100 доларів.

Доларизація економіки заважає українській державі проводити самостійну грошово-кредитну політику. З вересня 2008 року національна валюта девальвувала на 65%. Доларизація вітчизняної економіки збільшилась за шість років на 27% і сягнула 65%. Таким чином на одну гривню припадає вже два долари і це максимальний показник за всю історію України. В українських банках надто багато іноземної валюти, а це дуже небезпечно як для самих фінустанов, так і для їх клієнтів. Це приводить до того, що різко підвищується доларизація нашої економіки, попит же на національну валюту понижується разом з її курсом.

Представники НБУ за звичай розраховують рівень доларизації економіки як відношення банківських вкладів у валюті до загального обсягу депозитів та/або грошової маси. Але такі методи не відображають реальної картини, оскільки не враховують обсягу валюти, що перебуває в руках населення. А це не мала величина.

Безпосереднє завдання держави - стежити, щоб кількість ВКВ в обігу не загрожувала економічній безпеці. Панама та Еквадор цілковито замінили національну валюту доларами США, а Чорногорія і Андорра — євро.

У 2004–2008 роках Україна «купалася» в «баксах». На початку 2009 року на руках українців накопичилося \$ 48 млрд. готівки — чверть більше за суму валютних депозитів. По суті, обсяг готівкових іноземних купюр в Україні у кілька разів перевищує гривневу масу, що перебуває в обігу.

В Україні зосереджено до 5% усіх емітованих американських доларів. В умовах стабільності гривні валютні кредити здавалися привабливими — у 2006 р. їхній обсяг зріс на 95,4%, у 2007 р. — на 75,4%. При цьому динаміка зростання гривневих позик була скромнішою. Приріст відповідно становив 52,3 і 72,7%.

Валютне кредитування, яке лобіювали західні фінустанови, переклало курсові ризики з них на позичальників. Проте винна в цьому саме влада, яка проводила бездарну політику. В кредит жила не лише держава, а й комерційні структури та громадяни. Українська влада фактично втратила можливість регулювати економічні процеси через грошово-кредитну політику.

Державні фінансові вливання (зокрема шляхом рефінансування банків) мали б стимулювати розвиток виробництва, але насправді призводять лише до зменшення резервів Нацбанку. Замість того, щоб спрямувати вільну ліквідність в реальну економіку, фінустанови конвертують гривню в долари, підриваючи курс національної валюти і провокуючи паніку на готівковому валютному ринку.

Доларизація заводить українську економіку в тінь. Малий і середній бізнес дедалі активніше використовують долари як платіжний засіб, а населення як чи не єдиний інструмент заощадження. Якщо в обігу в Україні

кілька валют, то і влада не одна. Довіряючи американському долару більше, ніж гривні, населення фактично довіряє владі США. А це означає, що повноцінної держави України не існує. При цьому питання стабільності самої американської валюти залишається відкритим. За останні 10 років (з квітня 1999 р. по квітень 2009 р.) кількість доларів в обігу поза банками збільшилася на 85,4% до \$8,264 трлн., тоді як за попередні 10 років - лише на 48,2%. Протягом економічної кризи доларова маса зросла на \$2 трлн. Державний борг США становить 80% ВВП країни. Успішну дедоларизацію економіки провели Ізраїль, Польща, Чилі та Єгипет. Цим країнам не довелося використовувати жорсткі методи для зменшення залежності національної економіки від іноземної валюти. Дедоларизація була результатом м'якої антиінфляційної політики та розвитку фінансового ринку. Зокрема в цих країнах сформували ринок облігацій, деномінованих в місцевій грошовій одиниці, запровадили диференційовані норми резервування для банків залежно від валюти кредиту. Крім того було посилено держконтроль за дотриманням вимог до покриття ризиків під час залучення фінустановами зовнішніх позичень. Для зниження курсових ризиків кредити скеровували переважно у сектори, що заробляють валюту, а не на праски як у нас. В Ізраїлі та Чилі запровадили індексацію відсотків за депозитами в національній валюті (коригування на інфляцію), а в Польщі та Єгипті — підвищили ставки за банківськими вкладками. Примусова де доларизація не успішна.

Своїм першим Президентським актом 5 березня 1933 р. Рузвельт тимчасово закрав усі без винятку банки країни, оголосивши «банківські канікули». Згодом поновили свою роботу лише здорові банки. Свій «Новий курс» Рузвельт став реалізовувати, не маючи готового плану. Він згуртував навколо себе висококваліфікованих спеціалістів, які щоденно висували ідеї і пропозиції. Вони поспіхом узагальнювались Конгресом і згодом закладались в основу президентської програми.

Для того, щоб навести лад у фінансах треба істотно реформувати банківську систему і привести грошово-кредитну політику у відповідність з вимогами життя, з потребами відродження України.

Довгострокове кредитування взагалі не здійснюється. В Україні відсутні інвестиційні банки і всі банки є лихварськими установами з висмоктування прибутків підприємств. Банки намагаються вкладати кошти не у виробництво, не здійснюють інвестиційних проектів, а намагаються вкладати кошти в посередницькі спекулятивні операції. Саме тому розбухло ризиковане кредитування без належного забезпечення купівлі дорогих автомобілів за 50, 100 і більше тисяч доларів, придбання спекулянтами по декілька квартир, що штучно збільшувало попит на житло і зростання на нього цін. Нездатність цих горе-позичальників повернути сьогодні позичені гроші поставила в трудні умови банки, які тепер має рятувати суспільство.

Банки повинні обслуговувати підприємства, займатись їх платіжно-розрахунковими операціями, а не ризикованим вкладанням коштів у непродуктивні, сумнівні посередницькі операції. У країнах з ринковою економікою підприємець, який виробив і у відповідності з договором відвантажив продукцію покупцю,

передає документи банку і знімає з себе всі турботи щодо стягнення платежів. Лише Нацбанк винен у тому, що банки не займаються тим, чим треба, тобто корисною роботою.

Домагаючись широкого використання в платежах і розрахунках дорогого грошового капіталу, зокрема доларів, Нацбанк ігнорує застосування дешевих сурогатів і заміників грошей. На даний час у світі, нарівні з банкнотами, які емітують центральні банки, функціонують звичайні векселі (документ комерційного кредиту) і чеки (інструмент комерційних банків), які використовуються як на національних, так і на світових ринках.

Глибокі корені шкідливої політики Нацбанку викриває Голова Верховної Ради В.М. Литвин в опублікованій в «Голосі України» статті за 14 червня 2005 р., у якій зокрема говориться, що «за всі роки Національний банк, який поступово досяг небаченої для сучасних умов автономії, не перевірявся жодним контрольним органом держави і реально, комплексно не звітував перед народом і парламентом». Це ж національний гаманець, фабрика грошей, з якої поцупили мільярди... Негайно треба провести ревізію Нацбанку і очистити його від мафіозі.

Друкування грошей — це виробництво спеціального товару — фабрикування валюти. І держава повинна супроводити цей процес від народження грошей, їх зберігання, транспортування, використання.

Дуже прикро, що напрямок розвитку банківської системи України з самого початку її виникнення і формування визначали не справжні патріоти, люди, зацікавлені в розвитку і процвітанні країни, а мафіозі і казнокради.

З перших днів становлення державності як народний депутат я застерігав від цього не лише помилкового, а й злочинного шляху розвитку і запропонував свою, ринкову модель побудови банківської системи, з втіленням якої в життя ми були б уникнули багатьох труднощів і бід, які сьогодні звалились на наші голови.

Цього катастрофічного стану не лише банківської системи, а й нашої держави не можуть заперечити ті демагоги і авантюристи, які, ще вчора запевняли нас у процвітанні України під їх керівництвом, у їх великих досягненнях у зміцненні гривні, яка гарантує стабільність не лише громадянам України, а й державі.

У цьому зв'язку привертає до себе увагу запізніле визнання Головою Нацбанку В.С. Стельмахом того реального факту, що Україна практично не має своєї грошової системи, через що страждають мільйони людей і у нас на ринку владарює чужинець і зайда — долар, висмоктуючи з економіки доходи, обезкровлюючи країну, паралізуючи господарське життя.

Керівника Нацбанку України, а заодно й главу банківської мафії В.С. Стельмаха життя змусило відмовитись від попередніх демагогічних заяв про великі досягнення створеної ним банківської системи. Він протягом багатьох років дури український народ гучними заявами про велику ефективність української грошової системи, яка через катастрофічне падіння курсу гривні, інфляцію і зростання цін перетворила мільйони українців у злидарів, позбавлених найелементарніших засобів існування.

В.С. Стельмах зокрема говорить: «До кризи ми підійшли з однією, але системною, проблемою - відсутністю довіри до гривні як стабільної грошової одиниці. Ми дотепер не затвердили гривню в статусі головного атрибута державності і через це маємо всі поточні проблеми. Доларизація офіційної частини української економіки на сьогодні перевищує 30%. За останні шість місяців населення скупило на валютному ринку понад \$6,5 млрд. Скільки валюти знаходиться під подушками громадян, ми й припустити не можемо. Якби доларизація економіки була низькою, ніхто б не звернув уваги на курсові коливання, які були необхідні для того, щоб захистити країну від зовнішньої кризи». WEEKLY.UA 04-10.06.2009 С.17

Ця злочинна доларизація здійснена не для широких верств населення і не для полегшення їхнього життя, не для розвитку і процвітання України, а для того, щоб мафії і олігархам легше було грабувати Україну і перекачувати нагробовану валюту за кордон.

Банківська система України фактично розвалена, виробники позбавлені кредитів. Десятки банків збанкрутіли і біля них гуртуються десятки тисяч обманутих вкладників. До банків населення ставиться з підозрою. Що це за банківська система, якій не довіряє 86% населення (згідно з проведенням опитуванням). Населенню вклади не повертаються, вони заблоковані. Достроково їх зняти не можна. За 8 місяців в 2009 році сукупний обсяг депозитів населення в банках скоротився на 11,3 млрд.грн.

У зв'язку зі знеціненням гривні населення повсюдно, там де може знімає гроші з рахунків у банках, купує долари і нагромаджує їх у матрацах. В Україні нагромаджено понад 100 млрд. доларів, за придбання яких ми вивезли зерно, олію, метал та інші цінності. Більш нерозумного використання національного багатства і марнотратства й придумати неможливо. Долар витіснив гривню з внутрішнього обороту і позбавив її багатьох важливих функцій і ролей. Економіка практично залишилася без кредитних ресурсів. У той час, як по світу крокують електронні гроші; Україна опустилася до рівня матрачної грошової системи. Наявні в обороті і у матрацах долари - дуже серйозний внутрішній резерв для держави і від того, чи вдається їх повернути, залежить загальна доля вітчизняної економіки.

Про неефективну паразитичну українську грошово-кредитну систему у шкідливу безрозсудну доларизацію, її негативні наслідки, які тільки тепер збагнув В.С. Стельмах, я інформую Нацбанк і найвище державне керівництво уже протягом двох десятиріч років, пропонуючи свою ринкову модель побудови банківської системи, сформульовану у «Концепції перебудови банківської системи України, яку заступник Голови Верховної Ради О. Дьомін 18.01.1996 р. направив у комітети з вимогою підготувати розгляд Концепції на сесії, а також у праці «Яка банківська система потрібна Україні (до концепції становлення і розвитку банківської системи України)», виданій Верховною Радою і врученій усім народним депутатам для використання в законотвірчій роботі.

Однак банківське лоббі не допустило розгляду моєї моделі на сесії, хоч 85 народних депутатів вимагали цього, поставивши свої підписи під Концепцією.

Зміст моїх пропозицій викладається також в сотнях інших моїх наукових праць і листів, адресованих висо-

ким посадовцям. Ця моя модель, як і теорія кредитних грошей, отримала світове визнання.

Щодо суті своєї моделі я доповідав на засіданні правління Нацбанку 4 серпня 1995 р. Тоді ж з брудною лайкою накинувся на мене Стельмах. Я тут же перед ним поставив низку питань, на які він виявився нездатним відповісти. Одне з них: «Де беруться гроші, як вони утворюються?» Якщо б Стельмах дав відповідь на це питання, відразу прояснилось би, що являє собою українська банківська система та її керівник Стельмах. Він і сьогодні на цю тему нездатний вести предметну розмову і не має елементарного поняття в механізмах створення грошей при кредитній грошовій системі. Людина, яка не знає як готувати борщ та інші страви, не може працювати кухарем. В той же час Нацбанк може очолювати фінансист, який не знає де беруться гроші, як вони утворюються. Подібного роду фінансисти виявились здатними лише на організацію лихварської банківської системи, що ґрунтується на наданні в позику готових грошей під великі відсотки, замість того, щоб організувати кредитну грошову систему, що базується на механізмі створення грошей на ґрунті здорових комерційних зобов'язань, які є результатом активної виробничої і комерційної діяльності.

У день інавгурації 23 січня 2005 року я відправив Президенту України Віктору Ющенку рекомендації щодо реформування пристосованої до потреб мафії української банківської системи на 60 сторінках, надіючись, що він виконуватиме волю Майдану.

Повторно згадувані пропозиції я вручив Президенту України Віктору Ющенку в руки на Майдані Незалежності в час святкування річниці Незалежності України на очах мільйонів телеглядачів.

Зокрема я писав у своєму посланні Президенту України з приводу тих питань, які тепер вплили на поверхню і так боляче позначаються на житті громадян України і на ситуації в країні в цілому:

«Банки не сприяють створенню працездатного внутрішнього ринку, що базується на виробництві для народу власних товарів широкого вжитку. Україна фактично не має Центрального банку. Національний банк з представника держави в банківській сфері, її контролера і регулятора перетворився в представника банківської мафії в органах державної влади і захисника її інтересів. В Україні не запроваджено ефективного, комерційного, ринкового механізму створення грошей на ґрунті утворення здорових комерційних боргових зобов'язань, не здійснюється рефінансування Нацбанком комерційних банків під здорові комерційні зобов'язання. Половина розрахункових операцій здійснюються готівкою з тим, щоб приховати їх від громадського контролю. Це зручна форма для обслуговування корупції, хабарництва і злочинства. Ці операції не відображаються на банківських рахунках і не оподатковуються. Багато країн добились вагомих результатів у боротьбі з корупцією шляхом запровадження безготівкових розрахунків. Бізнесові операції стали контрольованими. Вони проводяться через банки і оподатковуються.

Нацбанк здійснив бездумну доларизацію країни, подарувавши США близько 100 млрд. доларів емісійного доходу. Доларизація України не лише принижує національну валюту, позбавляє її багатьох функцій і різко

обмежує її використання, а й ображає національні почуття і гідність. Відсутність в Україні, у якій владарює чужинець і зайда — долар, власної грошової системи завдає величезних матеріальних збитків, підриває національний суверенітет.

Україна не має своєї грошової системи. На нашому внутрішньому ринку владарює чужинець і зайда — долар. Національні гроші не виконують своїх важливих функцій. Їх функції різко обмежені.

Не важко відповісти на питання: хто допустив чужинця і зайду долара в наш дім і дозволив йому у нас владарювати, і пішов на приниження національної валюти, і добився здійснення не лише зовнішньоекономічних розрахунків у доларах, а й величезної частини внутрішніх?

Це зробили ті ДІЛКИ, яким треба безперешкодно переказувати нагромаджені й привласнені кошти за кордон.

Ніде у світі не існує такої величезної свободи в проведенні валютних операцій, як в Україні. Через це джерело відбувається основне розкрадання багатств України. Через грубе порушення порядку проведення валютних операцій і наявність тут серйозних зловживань на Україну були накладені санкції РАТР»...

Президент США Рузвельт втілення «Нового курсу» розпочав зі звернення за допомогою до відомих учених, юристів, економістів, знавців сільського господарства. Мої ж пропозиції «розглянув» банківський мафіозі і співак Леонід Черновецький, який уже встиг стати радником Президента, і забракував, оскільки вони суперечили інтересам мафії.

Що стосується моїх пропозицій щодо необхідності подолання наслідків шкідливої доларизації, Л. Черновецький так інформував Президента України: «Окремо хочу звернути вашу увагу на небезпечну позицію автора, який вважає, що на сьогоднішній день в Україні існує надмірна лібералізація валютних операцій!». Звісно, що такі «радники» Президента як Балогі і Черновецькі виявились нездатними сформулювати український «Новий курс»... Для творчих людей, видатних вчених з їх конструктивними радикальними ідеями у середовищі Президента місця не знайшлось...

Саме тому, йдучи сьогодні на нові вибори, В. Ющенко виглядає голим, як сокіл, без ідей і без людей, на яких можна опертися і робити корисну роботу.

Можна успішно жонглювати патріотичними лозунгами, навіть споруджувати меморіали і в той же час руйнувати Україну. В народі кажуть, що найстрашніший той чорт, який молиться Богу. При фінансовому балагані не може бути міцної держави, яку підтримували б широкі верстви населення. Коли народ не має довіри до гривні, він перестає довіряти владі і В. Ющенко з моїх застережень зробив протилежні висновки.

Починаючи з 2006 року вітчизняні фінустанови активно залучали живі валютні ресурси на міжнародному ринку капіталу й перепродували гроші резидентам. Людям втовкмачували в голови, що можна жити не по кишені, в борг, так усі живуть... У 2006 р. їх обсяг збільшився на 95,4%, у 2007 р. — на 74,5% (валютні кредити з нижчими відсотками). При цьому динаміка зростання гривневих позик була скромнішою — на рівні відповідно 52,3%, 72,7%. Стрімкий розвиток іпотеки та

споживчого кредитування у 2005–2006 роках зробив деякі фінустанови вкрай чутливими до неповернення позик в першу чергу через те, що прямі іноземні інвестиції майже цілком надходили з метою перерозподілу корпоративних прав, а не в реальний сектор економіки.

В 2005 р. В. Ющенко оголосив про нову стратегію розвитку вітчизняного кредитного ринку. Суть його полягає в тому, щоб повністю відкрити фінансовий ринок для іноземного капіталу, обіцяючи нам, що західні банки, прийшовши до нас, будуть пропонувати дешеві кредити промисловості і бізнесу, а це в свою чергу стане поштовхом для економіки. Іноземці дійсно прийшли, скупивши біля 80% всіх українських банків, але принесли не інвестиційні, а дорогі споживчі кредити, які буквально нав'язували нашим, не звиклим до такої «розкоші», громадянам. А держава втратила контроль над банківським сектором.

Мало того, що наші банкіри грабують український народ, встановивши з підприємствами несправедливі відносини, так вони ще й привели в Україну закордонних банкірів для легкої наживи.

Закордонні банкіри стали роздавати кредити в декілька разів дорожче, ніж у себе на батьківщині і отримувати надприбутки.

Крім того, готуючись продатись іноземцям, багато банків наращували певні показники і в першу чергу кількість обслуговуваних клієнтів. А робилось це найпримітивнішим способом — роздачею людям нічим не забезпечених дрібних споживчих кредитів. Фактично громадян змушували оформлювати кредити на купівлю праски, мобільного телефону чи чайного сервізу. Достатньо було показати паспорт. Причому гроші на роздачу таких кредитів українські банки брали в борг на Заході.

В результаті на ринку виявилась величезна сума грошей, влитих із-за кордону, але не у виробництво, не в реальний сектор, а у споживання. Коли на Заході розпочалась криза, іноземні банкіри почали відкликати з України величезні гроші. І їх не турбувало, що таким чином мільйони українців втрачають свої депозити, адже забрати достроково видані кредити неможливо. Результатом стала сьогоднішня катастрофічна ситуація в банківському секторі.

Більшість українських філіалів великих закордонних банків останнім часом показують у своїй звітності величезні втрати. Це ціна, яку вони сьогодні платять за агресивне проникнення на український ринок роздрібних кредитів (іпотечних, автомобільних і споживчих) за допомогою валютних позик, ставка по яких в Україні була досить високою і виглядала привабливою для закордонних банків. Підприємства малого і середнього бізнесу отримували лише 1% цих позик. Через те, що фінустанови не кредитують реального сектора, підприємства отримують менше ресурсів, менше виробляють продукції, менше експортують, їхні доходи знижуються. Першочергове завдання — подолання кризи реального сектору. Ми мало виробляємо, або багато купуємо і споживаємо.

Отже, важливим елементом організації держави, її міцності, стабільного і надійного функціонування, довіри до неї народу, найширших верств населення є чітке функціонування грошово-кредитної системи, довіра до

її грошової одиниці, можливість за її допомогою реалізувати свої доходи, купувати товари, здійснювати платежі і розрахунки, відкладати гроші, робити нагромадження.

Грошова система є важливим елементом організації держави. Без негайного наведення порядку у сфері грошових відносин не можна навести порядку у державі.

Від нас настирливо вимагали негайно реалізувати принципи «Вашингтонського консенсусу», запроваджувати ліберальну ринкову економіку, усувати державу від регулювання господарських процесів, робити все, як у США, а сьогодні з'ясувалося, що там не все у порядку, що саме від них на нас хлинула світова фінансова криза, яка примусила їх заговорити про кінець ери «ринкового фундаменталізму» та утвердження принципів «регульованого ринку». Не даремно вони сьогодні стали активно обговорювати питання про державне регулювання економіки.

Сучасна криза не просто циклічна, як буває протягом 10-ти чи 20-ти років — це системна криза світових і політичних інститутів, тобто криза світоустрою. Побудована на золоті грошова система зникла, виникла кредитна грошова система, особливостей управління якою не збагнули і через це виник фінансовий хаос. Економічна причина кризи — це величезні борги головного економічного регулятора, головної країни всієї глобальної економіки світу — Америки, яка скористалась нерозтопністю лідерів світового співтовариства, привласнила собі ті функції, які вони повинні були виконувати, створивши нову світову резервну валюту. В умовах цієї невизначеності США здійснили величезну небезпечну емісію долара, перетворивши свою національну валюту у світову. Антикризові заходи, що базуються на подальшому друкуванні грошей і гасінні пожежі цебрами керосину не розв'язують проблеми кризи, а ще більше її ускладнюють.

Кошти на подолання кризи виділяються МВФ для надання їм на підтримку слабких економік з метою розігрівання попиту на автомобілі та інші вироби високорозвинутих країн. У статті «То ось хто організував кризу», опублікованій в газеті «Експрес» (6–13 серпня 2009 р., с. 5.) говориться про те, що уряд США взагалі не здійснює контролю за випуском доларів, що їх друкує приватна компанія, з якої й нічого спитати. Вона невідомо ким контролюється, кому підзвітна і хто несе відповідальність за допущені помилки і прорахунки, не говорячи вже про зловживання.

Найбільше, чого можна добитися від збанкрутілої приватної компанії — це розподілу її майна, якщо на час її краху ще щось залишилося. Про компенсацію суми усїєї лавини доларів, що розповзлись по всьому світу, не може бути й мови... Це не під силу не лише ФРС, а й уряду США. Долари не мають ніякого забезпечення і жодних гарантій...

На довірливе, легковажне ставлення світового співтовариства до використання долара як міжнародної резервної валюти звернув увагу академік НАНУ на загальних зборах академії Борис Олійник, який пише: «Назвімо, нарешті, речі своїми іменами і скажімо, що нинішній «контрольований обвал», зініційований приватною організацією, в основі якої 20 приватних банків США. Отже, зграйка приватних осіб присвоїла собі

право друкувати світові гроші, скільки їм заманеться. Цей бізнес, ці папірці оплачують держави майже всього світу. Однак жодна з них ніколи не мала й не має контролю за об'ємом емісії долара. Ще більше, навіть американський уряд не допущений до контролю за Федеральною резервною системою США, яка й продукує «зелень». Аж тепер дізнаємося, що головною і єдиною причиною обвальної кризи є перевиробництво доларів. Попросимо компетентних спеціалістів академії виробити хоча б систему захисту національної валюти від паперового долара, інакше як були, так і залишимося васалами» («Вісник Національної Академії наук України», 2009, №7, с. 34.).

Теперішня світова криза, що стартувала в Америці, це криза економіки паразитизму, який не міг тривати вічно. Створились умови, за яких Америка може сама себе кредитувати тими грішми, які сама випускає. Але цього безнаказано довго робити не можна. В статті «Американський долар головний винуватець (провокатор) світової фінансової кризи» (опублікованій в журналі Верховної Ради України «Віче» (2009, № 1–2, с. 3–6.), чітко визначено ініціатора і організатора страждань мільйонів людей в усьому світі. До проблеми внутрішньої кризи додаються труднощі, пов'язані з зовнішніми факторами, з світовою фінансовою кризою, винуватцем (провокатором) якої є американський долар, з яким українське керівництво зв'язало не лише долю своєї грошової системи, а й всієї економіки і країни в цілому.

У світі змінилась ситуація, у минуле відійшла золотогрошова система, на якій базувалась її саморегуляція. На зміну прийшла кредитна грошова система, при якій гроші позбавлені не лише матеріальної плоти, а й внутрішньої вартості, а отже й відсутня саморегуляція, що зумовлює необхідність свідомого регулювання грошових операцій.

Президент США Річард Ніксон з 15 серпня 1971 року взагалі заборонив обмін доларів на золото, що Америці розв'язало руки і дозволило наводнити увесь світ пустими доларами, отримуючи від цього величезні незаслужені доходи. При цьому Президент США «забув» дати роз'яснення щодо погашення тієї величезної заборгованості США перед усім людством, яка утворилася в результаті того, що долари розповзлись по усьому світу, як сарана.

Світова система не буде вічно забезпечувати США припливом капіталу. Америка отримує, наприклад, з Китаю дешеві товари і безплатні борги, купуючи дешеві китайські товари, гроші за які осідають в Америці при купівлі паперів американського казначейства.

Провокування ними світової катастрофи — фінансової кризи ще й досі не примусило їх отямитись. Особиста вигода поставлена вище здорового глузду і інтересів усього людства. Цьому сприяє також світове співтовариство, яке виявилось нездатним запровадити нову резервну світову валюту і створити для регулювання її обігу новий світовий банк.

Розвиток людства відбувається в напрямку створення єдиної світової грошової системи, при якій потреба в багаточисельних національних грошових системах взагалі зникне. Раніше чи пізніше, але це неодмінно станеться. Питання єдиної сучасної світової валюти — це питання єдиної міри. Так само, як людство колись ішло

до стандартизації міри довжини, ваги, так само тепер воно йде до уніфікації національних грошових систем. Раніше для цього не було умов.

Тепер ці умови визріли. Відбулась демонетизація золота і золотогрошова система відмерла. Виникла рухлива незакостеніла кредитна грошова система, за якої грошове буття вартості не отожднюється з речовим носієм грошових відносин.

Функція грошей при кредитній грошовій системі зводиться до уніфікації світових боргових зобов'язань, тобто боргів.

Зміст цієї теперішньої нової кредитної грошової системи висвітлюється в таких трьох моїх книжках:

1. Shvayka Mykhaylo A. *The Credit Monetary System: Its Essence and Peculiarities of Its Functioning.* — Kyiv: Publishing house of Kyiv International University, 2008.

2. Shvayka Mykhaylo A. *The issues of formation, development and functioning of the credit-monetary system (It's transformation from the crisis stimulator into provoker of world financial crisis).* — Kyiv: Publishing house of Kyiv International University, 2009.

3. Швайка М.А. *Кредитна грошова система: її суть та особливості функціонування.* — К.: Видавництво Київського міжнародного університету, 2008.

Цій важливій проблемі взагалі не присвячено наукових праць через нехтування факту існування кредитної грошової системи.

Уніфікація світових грошових систем не така вже і утопія, віддалена перспектива. Хіба запровадження ЄВРО не має певних рис нових світових грошей з регіональним відтінком. При збереженні національних суверенних держав запроваджується спільна валюта, яка в певній мірі обмежує національний суверенітет кожної держави. Європейський центральний банк створювався за зразком федеральної резервної системи, і центральні банки кожної країни відіграють в ньому роль, подібну до регіональних федеральних резервних банків. Головною метою Європейського центрального банку є забезпечення стабільності цін.

Організаційна структура ФРС практично стала моделлю для Європейського центрального банку і Європейської системи центральних банків. Вони були створені в червні 1998 р. в складі Європейського валютного інституту.

Європейський Союз у світі є єдиним успішним і розвиненим проектом. Понад 500 млн. осіб 27 європейських країн спільно працює для підтримання миру, стабільності та високого рівня життя.

Успішно відбуваються роботи по створенню інших регіональних валют.

Відчуваючи можливу втрату долларом функції світової резервної валюти, США разом з Канадою і Мексикою планують випустити нову регіональну валюту - амеру, а знецінені астрономічні доларові борги подарувати всьому людству.

У грудні 2007 року саміт лідерів Ради співробітництва арабських країн Перської затоки прийняв рішення про введення з 1 січня 2010 року нової міжнародної валюти — «динара затоки» — як один із кроків з метою самозахисту. Іншою ознакою руху світу в мультивалютне майбутнє є інформація про намагання 13 країн (Японія, Китай, Південна Корея і 10 країн - членів Асоціації

держав Південно-Східної Азії) створити єдину азійську валюту.

Світова грошова система в сучасних умовах піднялася на щабель розвитку, що потребує нового підходу — свідомого регулювання світовим співтовариством.

Повсюдне запровадження єдиної світової валюти спростить і полегшить комерцію, платежі і розрахунки, кредитування, а також освітній і культурний обмін. Зникнуть величезні затрати на перетворення національної валюти однієї країни у валюту іншої країни.

Так само, як сьогодні в усьому світі всі країни користуються єдиними мірами довжини, ваги, так невдовзі вони користуватимуться єдиними світовими грішми, роль яких буде зводитись до єдиної міри.

Теперішнє обговорення питання щодо запровадження єдиної резервної валюти є підготовчим етапом до запровадження світових грошей.

Користування різними національними грішми в сучасних умовах панування кредитної грошової системи нагадує використання різних одиниць довжини, ваги.

З виникненням кредитної грошової системи змінилась сама природа грошей. Тепер фізичні відчутні стандартні порції благородних металів замінені кредитними борговими зобов'язаннями, авторитет яких повинні підтримувати не лише банки, комерційні установи, а й держава, авторитет зобов'язань якої є найвищим. Усе це підвищує відповідальність держави за регулювання грошових відносин. Якщо при золотогрошовій системі гроші мали самостійне існування, то при кредитній — їх буття і існування нерозривно пов'язане з банками, де вони перераховуються з одного рахунку на інший.

У світі грошей відбувається революція. У наш час концепція грошей докорінно змінюється. Теорію грошей доведеться докорінно змінити і світову грошову систему доведеться стандартизувати.

Пропозиції щодо запровадження нової резервної валюти тепер активно обговорюють не лише науковці, а й державні мужі на міжнародних нарадах і світових форумах, зокрема, в ООН. Для аналізу нинішньої глобальної фінансової кризи 63 сесія Генеральної Асамблеї ООН створила спеціальну цільову групу на чолі з Нобелівським лауреатом Дж. Стігліцем, який є активним прибічником запровадження нової резервної валюти.

Конференція ООН 8 вересня 2009 року по торгівлі і розвитку (ЮНКТАД) опублікувала доповідь, підготовлену групою експертів, які запропонували замінити доллар новою загальносвітовою валютою. Про необхідність заміни долара новою резервною валютою, що використовується у розрахунках між країнами, більше року заявляють лідери багатьох країн. Тепер вперше з такою пропозицією виступила ООН.

Так само, як людство змушене було уніфікувати міри довжини і ваги, тепер воно може це зробити з національними грошовими системами.

Учасники «Великої вісімки», які повернулись з Італії, 21 серпня демонстрували журналістам взірці нової світової валюти. Якщо справа вже дійшла до пробних взірців, викарбуваних на Королівському монетному дворі Бельгії, хай і в одиничних золотих примірниках, то процес явно зайшов далеко. Повністю в нього включилась Італія, де серед школярів проводять конкурси на пошук назви нової валюти і її зовнішнього вигляду.

ду, а одна фірма її випускає від імені певного уряду Республіки Земля, давши їй санскритську назву дхана. Поки що це лише пропагандистські акції, як і подаровані членам «Великої вісімки» примірники нової валюти. Але 20 років тому в реальність ЄВРО мало хто вірив. Потреба в запровадженні наднаціональних грошей, які не є валютою жодної держави, диктується не стільки теорією, скільки практичними потребами.

Борг США світу наближається до 11 трлн. дол. Америка заборгувала Китаю 727,4 млрд. дол., Росії — 116 млрд. дол.. Механізм стягнення боргу за наводнення усього світу доларами досі незрозумілий. В перше чергу тому, що відсутній світовий уряд, чи створений ним орган.

Проблема може бути розв'язана двома шляхами:

1. Збереженням долара як світової резервної валюти за умови запровадження суворого контролю за грошово-кредитною системою США світовим співтовариством (на що США ніколи не дадуть згоди). Долар став світовою валютою і тому за ним треба здійснювати світовий контроль. Не повинно існувати таємниці фінансової звітності. Уже тепер банки Швейцарії та інших країн відмовились від банківської таємниці і роблять відкритими банківські рахунки.

2. Запровадженням нової світової резервної валюти, що давно на часі. В умовах, якщо запровадимо нову світову резервну валюту, не буде штучного попиту на долари і зникнуть мотиви наводнювати ними світовий ринок. Загальне намагання відв'язатися від долара, який з часу Ніксона не забезпечений золотом, позначилось на доповіді ООН. Долар став фікцією, випуск якого є ніким не контрольованою монополією США, що й дозволяє їй перерозподіляти світовий валовий продукт у власних інтересах. З цим довго доводилось миритись, протягом 30-ти років. Зміцнілі Європа і Японія не бажать бути залежними від долара, який Америка обіцяє

гарантувати валовим продуктом. Виниклі диспропорції в економіці і фінансових структурах проявляються в наявності (надуванні) так званих фінансових «бульбашок», які й спровокували кризу.

В 1934 році у вільній Америці вступив в силу закон про золотий резерв, що зобов'язував її громадян здати золоті злитки і монети, крім колекційних, державі по ціні \$20,66 за унцію під загрозою 16 років ув'язнення і штрафу в \$10000, що дорівнювалось \$100000 теперішніх при реальній ціні \$32 за унцію.

В підсумку Рузвельт поклав в 1938 р. у сховища 13 тисяч тон золота. В 1949 р. там уже зберігалось 21,8 тисяч, що становило 70 % світових запасів золота.

Удар наніс генерал Де Голль. В 1965 р. він прислав у Вашингтон два кораблі з 1,5 млрд. паперових доларів, отриманих Францією по плану Маршала на відновлення економіки і шанобливо попросив обміняти їх на золото. Його прикладу послідували в 1969 році Німеччина, а потім Японія та інші країни, що встигли нагромадити долар. Коли у Форті-Ноксе залишилось менше половини золота, нерви у американців здали і 15 серпня 1971 р. Річард Ніксон відмовився з наступного року обмінювати паперові долари на золото, але дозволив американцям мати золото у будь-якому вигляді.

У 2003 році запас золота США оцінювався в 8,2 тисячі тон, що стало власністю ФРС, яка не належить державі.

При обговоренні питання як можна позбутись доларизації, варто скористатись досвідом Америки, уряд якої діяв енергійно і рішуче, не звертаючи уваги на порушення демократичних прав громадян.

Треба на практиці відмежувати створення грошей на ґрунті здорової комерційної діяльності від біржових, майнових та інших спекулятивних операцій з цінними паперами на фондовому ринку, який до утворення грошей зовсім непричетний.